

ГЛАВА 37. СПОРЯДЖЕННЯ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПОШУКОВО-РЯТУВАЛЬНИХ РОБІТ

37.1. Спорядження для проведення пошуково-рятувальних робіт

37.2. Одяг

37.3. Спальний мішок

37.4. Рюкзак

37.1. Спорядження для проведення пошуково-рятувальних робіт

Спорядження, яке використовується для з пошуку і рятування туристів: костюми гортексові; костюми полартекові; робочі комбінезони; спеціальне взуття різних видів; туристичне спорядження (рюкзаки, спальні мішки, каремати, намети); спорядження для спуску та піднімання; страхові пристосування індивідуальні; альпіністські страхові системи спорядження типу "Скітур"; гірськолижне спорядження; тросове спорядження.

Рюкзак, спальний мішок (ковдра), теплоізоляційний килимок, запасні шнурки, поліетиленова накидка від дощу, сонцезахисні окуляри у футлярі, записна книжка і олівець, кухоль, ложка, миска, ніж складаний, предмети гігієни, аптечка, компас, поліетиленові мішечки для пакування особистого спорядження і продуктів.

Фляжка для питної води. Краще – з нержавійки, яка загвинчується пробкою на ланцюжку і має гумову прокладку. Фляжку бажано обтягнути товстим шинельним сукном, пришити до нього петлі або зробити спеціальні прорізи, щоб носити на поясі. У спекотну погоду сукно можна намочити, тоді вода довше не буде нагріватися.

Шматочки каніфолі і невеликий, до 1 метра, дріт. Використовується як засіб від комарів і гнусу на привалі. Застосовується так: береться порожня консервна банка і пробивається гострим предметом (ножем) кілька невеликих отворів в денці і два – в стінках; за допомогою дроту робиться щось схоже на маленьке відерце. У банку кладуть вугілля з багаття, приблизно півбанки, на вугілля кладеться декілька шматочків каніфолі. Вся ця конструкція починає рясно диміти. Людина зазвичай легко переносить цей дим, а комарі розлітаються. На відкритому місці вам потрібно сидіти проти вітру (оповитим димом бути не обов'язково). В наметі необхідно підвісити пристрій біля входу.

37.2. Одяг

В осінній період. Бавовняний костюм, штормівку для захисту від вітру, один-два светри. У прохолодну погоду – ватник або теплу куртку з капюшоном, накидку з поліетилену, в'язану шапочку, легкий шарфик і рукавички, дві-три пари шкарпеток, включаючи вовняні. Для нічлігів – спальний мішок або ковдру і теплоізоляційний килимок.

У літній період. Одяг повинен бути зі світлої, краще білої, бавовняної тканини. Знімати одяг не можна, оскільки він захищає шкіру від прямого впливу сонячних променів, перешкоджає її висиханню і впливу гарячого вітру, що перегріває тіло людини. Оголена людина почуває себе у спеку комфортніше, ніж одягнена, що пов'язано з посилення потовиділення, однак прискорюється процес зневоднювання. Кепка повинна бути з козирком та нашитою тканиною позаду, для захисту шиї від сонячних променів.

У разі негоди необхідна накидка, що не промокає під час дощу та може укрити рятувальника і його рюкзак від дощу. Шкарпетки повинні бути м'які і добре облягати ногу, щоб не утворилися складки. Перед виходом на проведення пошуково-рятувальних робіт можна нашити на "п'яти" і "пальці" вовняних шкарпеток латки зі старої капронової панчохи або підслідники – шкарпетки прослужать довше. Якщо ви відчуєте, що під час ходьби носок тре ногу, просто переодягніть цей носок навиворіт.

Необхідно мати дві пари взуття. Одну основну, в якій весь день ходити, долати перешкоди, стрибати, бігати, дертися, а другу (більш легку і вільну) залишити на проміжну або нічну стоянку. У цей час основні "черевики" можна підготувати до продовження походу і дати ногам відпочити.

На привалі це повинні бути зручні тапочки або кеди, особливо, якщо основним взуттям служать гумові чоботи. Як показала практика, для ходьби в гумових чоботях потрібна ще й звичка, а в кросівках йти під час ПРР не допускається. Під час пошукових операцій використовуються черевики військового зразка з товстою підошвою профільованою і високим берцем, обов'язково на шнурках. Для шнурків краще використовувати капроновий шнур: він не рветься, а обпалені над свічкою кінці добре входять в отвори шнурівки.

Якщо рятувальник випадково оступиться, то, будучи в кросівках, він отримає в кращому разі розтягнення, в гіршому – перелом. У тій же самій ситуації в армійських черевиках йому ніщо не загрожує, включаючи випадкові зустрічі з отруйними зміями: вони вкусять черевик. Також черевики будуть захищати і від кліщів. Так само необхідно заправляти штани у черевики.

Берці бувають різні. Найдорожче взуття пропонують американські компанії (Bates, Vibram, Rothco, МЗ тощо) – черевики важкі, але всередині мають товсту м'яку прокладку, подвійний водонепроникний шар, в декілька шарів прошиті шви. Важить кожен черевик грам по 700-800; служать дуже довго (не один тривалий похід можна пройти), призначені, в основному, для туристів, а не для військових.

Середній ступінь – найпоширеніша модель (фірми-виробники: , «Сплав», «Columbia», «Campus», «Asolo»), не такі важкі, досить комфортні, всередині, знову ж таки, прокладена прокладка, але захисні якості і довгостроковість знижені.

Армійські черевики (рис. 37.1) пропонує вітчизняний виробник, вони набагато легші в порівнянні із західними аналогами, але і жорсткіші, прокладка (штучне або натуральне хутро) тонка і швидко стоптується (на третій день походу до цього звикаєш). Строк служби нетривалий, хоча все залежить від догляду, якщо за черевиками акуратно стежити і десь вчасно підклеювати і підшивати, вистачить надовго.

Рисунок 37.1 – Армійські черевики з високими берцями

Кілька корисних порад:

– необхідно брати з собою запасну пару шнурків на випадок, якщо основна перетреться і порветься;

– як тільки буде розбитий табір для ночівлі, необхідно почистити взуття від бруду (можна навіть обробити вологовідштовхуючим складом) і повісити перед багаттям сушитися (акуратно, щоб не спалити). А перед тим, як спати, прибрати під навіс, щоб на наступний день не виявити в них сліди нічного дощу або ранкової роси;

– черевики повинні бути розношені до виходу на ПРР. Нова шкіра тверда і дуже сильно натирає ноги;

– черевики ні в якому разі не повинні ні бовтатися на носі, ні сильно тиснути;

– сушіння взуття: набити сире взуття на ніч вологопоглинаючою м'якою речовиною (сухою травою, мохом). Припустимо надіти сирі черевики на сухі шкарпетки. Повстяні устілки на ніч можна вийняти з взуття і укласти в спальний мішок.

37.3. Спальний мішок

При виборі спальника потрібно визначитися, як і при яких погодних умовах планується його використання. При виборі спальника потрібно враховувати його вагу і температурні характеристики.

Властивості спального мішка визначаються конструкцією, складом тканини і утеплювача. За видом крою спальні мішки бувають двох видів: «кокон» та «ковдра».

«Кокон» (рис. 37.2) являє собою спальний мішок у вигляді фігури лежачої людини (звужується в нижній частині). Крім економії місця в рюкзаку, забезпечує щільніше облягання тіла, тому «кокон» добре використовувати в більш прохолодних умовах походу.

Як правило, «кокон» забезпечений капюшоном. Крім капюшона, він може мати утеплений комір навколо плечей і додатковий утеплений клапан по всій довжині блискавки.

Крім того, всі шви на зовнішній і внутрішній сторонах спальника зміщені один щодо одного, що також перешкоджає втраті тепла.

Крім затягування на капюшоні, має також додаткову стягуючу грудну клітку, манжету і додатковий захист "блискавки". А деякі моделі спальників мають нижню частину, додатково утеплену ворсовим матеріалом (призначені для екстремальних похідних умов).

Модель «кокона» – «егоїст» має з одної (центральної або бічної) сторони нероз'ємну «блискавку». Роз'ємна ж «блискавка» дозволяє з'єднати два спальники даного типу в один двоспальний (для цього будуть потрібні лівий і правий). «Кокон» вважається найбільш комфортною моделлю.

«Ковдра» – спальний мішок прямокутної форми без капюшона (позначення «СТ»). Роз'ємна двостороння блискавка дозволяє використовувати його як звичайний спальник або як ковдру.

Спальний мішок цього типу може бути з підголовником (позначення «СП») або з капюшоном (позначення «СК»).

У «ковдри» з підголовником немає планки, що закриває обличчя. Підголовник можна зібрати навколо голови, при цьому лоб і верхівка голови залишаться неприкритими.

На відміну від моделі з підголовником, спальний мішок з капюшоном більш ергономічний (подібний капюшону спальника типу "Кокон") - капюшон дозволяє повністю закривати голову і обходитися без шапки.

За розташуванням "блискавки" спальні мішки типу «ковдра» (рис. 37.3) бувають правими і лівими. Роз'ємна двостороння «блискавка» дозволяє зробити спальний мішок двох – або трьохспальним.

Як зовнішній матеріал у виробництві спальників найчастіше використовуються різні модифікації нейлону (nylon). Наприклад, Tactel - фірмове волокно, розроблене фірмою Dupont. Нитки тканини складаються з особливим чином оброблених волокон, що робить тканини Tactel дуже гнучкими і м'якими і на дотик нагадують бавовну (звідси й назва: латинське tacto - дотик).

Рисунок 37.2 – Спальний мішок типу «кокон»

Рисунок 37.3 – Спальний мішок типу "ковдра"

Для пухових спальників (рис. 37.4) були створені спеціальні тканини, які оптимально "тримають" пух (Pertex, Ultrex та інші). Ці тканини мають дві дуже важливих властивості: повітропроникність і водостійкість (додатковий захист від води, яка перешкоджає проникненню вологості всередину).

Для спальних мішків з пуховим або синтетичним наповнювачем активно застосовуються матеріали, що дозволяють відводити вологу з спальника, тобто дають тілу дихати. Це тканини типу Dry-Loft. Серед них: Gore-Tex (гортекс), ComfortTex, SimpaTex або спеціальне дихаюче просочування.

Мембранні пористі тканини містять величезну кількість (близько півтора мільярди) мікроскопічних пор на квадратний сантиметр. Розмір однієї пори у багато разів менший за розмір краплі води, що робить мембрану непроникною для дощу, з іншого боку, розмір пори більший, ніж розмір молекул води, що дозволяє волозі у вигляді пари виходити назовні.

Рисунок 37.4. Спальний мішок з пуховим наповненням

Для спальних мішків, які використовуються в походах при підвищеній температурі і вологості, і де збереження тепла не є основним завданням, випускаються спеціальні версії такого матеріалу з мінімально можливою водонепроникністю.

Не рекомендується використання спальників із зовнішнім або внутрішнім шаром, виготовленим з вологозахисної тканини. Наприклад, з нейлону з поліуретановим (PU) просоченням – він погано пропускає повітря, затримує вологу (запотіває), а крім того, PU-просочування має властивість руйнуватись з часом.

Для внутрішньої поверхні спальника виробники найчастіше використовують натуральні бавовняні тканини (ситець, фланель).

Між шарами тканини спального мішка знаходиться суміш повітря і наповнювача. Сучасні спальні мішки відрізняються великою різноманітністю матеріалу – наповнювача, вибір якого визначає основні теплозахисні властивості виробу. За найбільш грубою класифікацією утеплювачі бувають натуральними (бавовна, пух) і штучними (синтетичні).

Показник комфортності – це один з основних параметрів, що характеризують спальники. Комфортність показує температурний режим, при якому людина в спальному мішку відчуває себе комфортно:

- to Max – показує температуру, при якій навіть при не застібнутій "блискавки" можна чудово відпочити і виспатися.

- to Comfort – при цій температурі в застібнутому спальнику буде тепло і комфортно.

Для літніх нетривалих походів цей показник повинен бути близько 0°C.

Для походів у міжсезоння – від - 5 до 0°C.

Для експедицій в холодному кліматі шкала комфортної температури повинна знаходитися в межах нижче - 5°C.

- to Extrem – при таких показниках в спальнику необхідно використовувати додатковий одяг і килими (в залежності від вашої чутливості до холоду).

Розміри спальних мішків:

M – стандартний спальник 195x145 (до 48 р-ру одягу).

L – стандартний спальник 220x180 (до 56 р-ру одягу).

Якщо Ваш зріст 185 см і вище, потрібен спальний мішок розміру XL.

Рисунок 37.5 – Компресійний мішок

Упаковка спального мішка грає велику роль в піших переходах, коли має значення вага і об'єм (тобто стисливість). Одна з найбільш звичних форм укладання спальника у вигляді рулону не завжди є оптимальною.

Сучасні добре стискувані спальники упаковуються в спеціальні компресійні мішки (рис. 37.5), що мають з боків строми, які стискають мішок по довжині. Укладання в компресійний мішок не вимагає попереднього згортання

спальника в рулон.

Ще один плюс: в такі компресійні мішки можна упаковувати не тільки спальники, а й одяг, значно заощаджуючи місце в рюкзаку.

37.4. Рюкзак

Від того, як індивідуально екіпірований рятувальник, залежить результат проведення пошуково-рятувальних робіт. При цьому завжди постає питання: як при мінімальних габаритах рюкзака взяти

максимальну кількість необхідних предметів, дотримати вагові параметри (6-8 кг на людину) і плюс, щоб рюкзак ще й був максимально зручний під час перенесення?

Все, що плоске і м'яке, укладається до сторони рюкзака, дотичної зі спиною. На дно укладаємо тверді предмети спорядження, а також консерви, коробки, пляшки з крупами. По кишенях розпилюються туалетне та стлове приладдя, а також інші дрібні предмети першої необхідності.

Куртку або плащ можна приторочити до ременів на спині. Такий спосіб вивільнить руки, дозволить швидко скористатися курткою і не вимагає додаткового місця в рюкзаку. Після закінчення укладання необхідно одягнути рюкзак і кілька разів підстрибнути. При цьому, нічого не повинно гриміти, терти і упиватися в спину.

Укладаючи спорядження в рюкзак, необхідно пам'ятати, що і куди було покладено. Спочатку в рюкзак необхідно укласти великий поліетиленовий пакет і згорнутий трубочкою теплоізоляційний килимок. Цей спосіб укладання створить форму рюкзака і збереже його вміст від можливих опадів. До спини – спальний мішок, ковдра, светр. Важкі і тверді предмети переважно розмістити на дні і до середини. Зверху укладаються крихкі і об'ємні речі, а також речі, які можуть знадобитися в першу чергу.

Необхідно згрупувати предмети залежно від їх призначення, і розкласти у тканинні або поліетиленові пакети: в одному – запасне взуття, в іншому – туалетне приладдя, посуд – в третьому і т.д. У польових умовах не бажано застосовувати металеві миску і кухоль, краще використовувати пластиковий посуд, це дозволить не обпектися під час прийому їжі. Дерев'яною ложкою зручно користуватися коли готується на вогнищі обід.

Якщо в рюкзаку будуть переноситися рідини в пляшках (ліки, масло, вода), бажано поверх пробок продублювати герметичність ще й напальчиком, підійдуть і дитячі гумові соски.

Рисунок 37.6 – Рюкзак "Абакан 120"

У сиру погоду, необхідно взяти з собою тонку плівку або клейонку розміром метр на метр. Вона стане в нагоді під час стоянок в дощ, нею можна прикривати рюкзак зверху. Так само під час ранкової роси, або якщо земля сира, можна підкладати клейонку під рюкзак. Вона ж може стати в нагоді ще й як підстилка, якщо необхідно присісти, або як скатертина під час прийому їжі.

Іноді доводиться переносити спальний мішок або намет на рюкзак або під ним. В цьому випадку названі предмети загортаються в поліетилен і прив'язуються максимально міцно.

Рюкзак "Абакан 120" (рис. 37.6) обладнан регульованою підвісною системою, оригінальної конструкції. Має м'яке заповнення лямок, подушок спини і пояси для підвищення комфорту, знімний анатомічний пояс, профільовані алюмінієві пластини, два відділення, що розстібаються, з внутрішньою перегородкою на блискавці, додаткові вузли кріплення скельного і льодового обладнання, знімні бокові кишені оригінальної конструкції, бічні стяжки, плаваючий клапан великої місткості з додатковою кишенею для документів. Вага: 2,4 кг. Розміри: 110 × 67 × 34 см.

Контрольні запитання:

1. Що відноситься до спорядження для проведення пошуково-рятувальних робіт?
2. Які вимоги до одягу в осінній період?
3. Які вимоги до одягу у літній період?
4. Які вимоги до взуття?
5. Які існують спальні мішки?
6. Які існують показники комфортності у спальних мішків?
7. Який порядок укладання рюкзака?